

Colorado

Vit och svart marknad allt större

Den strikta regleringen av marijuanamarknaden i Colorado har inte minskat den svarta marknaden. Tvärtom är de illegala odlingarna större idag än före legaliseringen. Andra effekter är ökat bruk, fler sjukhusinläggningar, tilltagande brottslighet och fler trafikdöda.

(Publiceras i Narkotikafrågan nr 4-2017)

Text: Pelle Olsson©

Den lagliga cannabismarknaden i Colorado växer varje år. Omsättningen under 2017 ser ut att bli 1,5 miljarder dollar.¹ Bara drygt 60 procent av försäljningen kommer från ren marijuana eller färdigrullade joints och den andelen krymper. Omkring 35 procent utgörs numera av edibles (ätbar och drickbar cannabis) och THC-koncentrat. De resterande procenten är oljor och diverse andra cannabisprodukter.² Det finns 491 butiker som säljer marijuana för nöjesbruk och 513 som säljer medicinsk marijuana. Ofta finns båda sorterna i samma lokal så antalet fysiska affärer är runt 600 -700. Det kan jämföras med 208 Mc Donalds och 392 Starbucks.³ Marijuanaförsäljningen genererar i år 176 miljoner dollar i skatteinkomster till delstaten, vilket dock bara utgör 0,8 procent av hela budgeten. Året innan var det 142 miljoner.

Inte värre efter legaliseringen

– En del av pengarna går till att finansiera övervakningen och kontrollerna av odlingar, tillverkning och butiker, säger Barbara Brohl chefen för skatteverket i Colorado. Den budgeten är på 14 miljoner. 40 miljoner dollar går till att skolbyggnader. Resten används till ungdomsaktiviteter, drogbehandling och förebyggande och utbildande insatser inom drogområdet.

Så här långt är intervjun med Brohl och hennes medarbetare gemytlig och trivsamt. Vi sitter runt ett stort sammanträdesbord på skatteverket i Denver. Leendena blir dock mindre hjärtliga när jag frågar om kostnaderna som orsakas av marijuana. Antalet trafikolyckor och sjukhusbesök har till exempel ökat kraftigt.

– Ja, antalet akutbesök relaterade till marijuana har ökat från 700 till 900 per hundrausen besök, men de utgör fortfarande mindre än en procent av alla akutbesök.

Statistiken stämmer, men en procent utgör trots allt mer än 18 000 marijuanarelaterade besök. Jag fortsätter att beta av min lista på kritiska frågor kring legalisering: ökad bruk, otillräcklig övervakning, marijuanapåverkade i trafiken,

Barbara Brohl blir mer och mer irriterad och avbryter mitt i en fråga.

– Jag har en känsla att du tror att det inte är så mycket restriktioner och lagar runt den här industrin. Jag vill göra klart att vi har mycket strikta föreskrifter.

Hon visar upp en tjock röd bok, *Colorado Marijuana Laws and Regulations*. Den är på 744 sidor och innehåller alla regler och lagar som gäller för marijuana i delstaten. Samma lagbok hade 500 sidor under mitt första besök tre år tidigare, så visst regleras det, och dessutom mer och mer för varje år allt eftersom marijuanaföretagen hittar kryphål i bestämmelserna. Frågan är om alla dessa restriktioner som myndigheterna sätter upp minskar problemen som uppkommit efter legaliseringen.

– Folk konsumerar inte mer idag än tidigare, säger Brohl. Vi har inte haft någon ökning i ungdomsanvändningen. Vi har alltid haft en hög nivå av marijuanaanvändning men den har

inte ökat sedan legaliseringen. Kriminaliteten har också legat ungefär stabilt. DUI (drogpåverkan i trafiken) är en intressant sak. Förra året var det ett högre antal än i år. Det har verkligen inte blivit värre sedan legaliseringen.

Det började med medicinsk marijuana

När jag träffar polischefen Justin Smith i Fort Collins får jag helt andra svar på mina frågor. Han är sheriff i Larimer county, vilket ungefär motsvarar länspolismästare i Sverige, men på ett sherifffkontor ansvarar man även för räddningstjänsten, fängelser och domstolar.

– Det började långsamt efter år 2000, säger Smith. Då blev medicinsk marijuana godkänt för upp till sex plantor, men bara för cancer, aids och andra svåra sjukdomar. President Obama (genom justitieminister Eric Holder, min anm.) vände bort huvudet 2009 och sa att i de stater där man infört medicinsk marijuana ska inte polisen ingripa mot de brotten. Så över en natt poppade det upp massor med marijuanadispensärer.⁴

– Lagarna blev alltså svårare att upprätthålla eftersom en patient kunde ha upp till 99 plantor, fortsätter Smith. Det enda som behövdes var att gå till en läkare och säga att jag har verkligen ont i ryggen eller nåt annat.

Smith som växte upp i ett apotek – hans far var apotekare – vet hur stränga regler det är kring recept och läkemedel. För marijuana behövs bara en rekommendation. Ett antal oseriösa läkare lockades att bli marijuanadoktorer. De kan ta 300 dollar för en konsultation och efter en fem minuters undersökning skriver de på en rekommendation.

– Om man arbetar på en vanlig praktik får man inte alls samma genomströmning av patienter på grund av alla försäkringsbestämmelser och byråkratiskt krångel, förklarar sheriffen. Som marijuanadoktor kommer pengarna direkt i handen utan ansträngning. Det är inte många läkare som gör det, men det behövs bara en handfull för att sköta hela länet.

Pengarna styr konsumenterna

Justin Smith berättar att polisen rensade upp lite bland alla ”apotek” som sålde marijuana utan licens, men efter legaliseringen blev det svårare att ingripa.

– Den svarta marknaden är så stor att vi inte har tid att bekämpa allt vi får tips om. Och lagarna är så komplexa att det är svårt för oss att ingripa mot alla marijuanabrott. Vi hade ett fall med massor av stora illegala odlingar i länet. Det blev flera domar och straff, men det tog oss ett helt att få igenom åtalet. Under tiden fortsätter andra att odla utan licens som vi inte hinner med.

Före legaliseringen och kommersialiseringen, fanns det förstås också illegala odlingar, men Justin Smith tror att antalet har ökat betydligt.

Jag frågar hur man kan förklara det när alla över 21 år kan köpa hur mycket de vill lagligt. Och för yngre personer är det lätt att få ett medicinskt intyg.

– Det är pengarna, säger Smith. Den typiska skatten är 30 procent på nöjesrökning och 10 procent på medicinsk. Den svarta marknaden säljer billigare. En annan faktor är att det är lönsamt att smugla vår höghaltiga marijuana till delstater runtomkring där det är förbjudet. Det som är värt 100 dollar hos oss kan säljas för 200 dollar i Nebraska och kanske 500 dollar i Minnesota. Det är både illegal och legal marijuana som smugglas ut ur Colorado.

– Hur är det möjligt att smugla den tillåtna marijuanans med tanke på all reglering och kontroll? Det finns ju ett system där man kan följa odlingen från frö till försäljning.

– Det finns 1500 ställen – odlingar, fabriker, affärer. Delstaten har 30 anställda som ska kontrollera dem. Hälften av dem sitter på kontoret och gör pappersarbete. De blir 100 affärer att kolla för varje anställd. De hinner inte med. För det andra: hur ska man kunna veta exakt hur mycket som kommer från varje planta? Delstaten har ett spårningssystem som följer den hela odlingscykeln där varje planta får en streckkod,⁵ men man kan rapportera 10-15 procent lägre och plocka undan mellanskillnaden. Hur ska myndigheterna kunna bevisa det svinnet?

RMHIDTA-rapporten

Några månader efter mitt besök i Colorado publiceras en återkommande rapport från den federala polisen i regionen (RMHIDTA) med en mängd statistik kring marijuana före och efter legaliseringen.⁶ Den nya rapporten visar att den illegala marijuanamarknaden troligen är större än före legaliseringen – trots den enormt stora lagliga marknaden. Under 2006 -2008 beslagstogs i genomsnitt 1140 kg marijuana per år. Mellan 2009 och 2016 tog polisen 1643 kg i genomsnitt per år från illegala källor (under 2016 togs 3,2 ton). Antal beslagtagna plantor ökade från 7290 under 2013 till 47108 år 2016.⁷

Antalet döda i trafiken där trafikanten som orsakade olyckan hade marijuana i blodet ökade kontinuerligt från 37 under 2006 till 147 år 2016.⁸

Sjukhusinläggningar relaterade till marijuana ökade från 3876 år 2006 till cirka 14500 2015 (efter september 2015 förs inte längre sådan statistik).⁹

Brottsligheten har gått upp. Det totala antalet anmälda brott ökade med 10,8 procent mellan 2013 och 2016. Våldsbrotten ökade med 18,6 procent och tillgreppsbrotten med 8,3 procent. Brottsligheten steg även åren före legaliseringen, men bara med enstaka procent.¹⁰

Och slutligen drogvanorna. Där hade skattechefen Barbara Brohl nästan en poäng när hon sa att bruket inte ökat bland unga. Det gick nämligen ner mellan 2014 och 2015 för 12 till 17-åringar, från 12,56 till 11,13 procent som använt senaste månaden. Colorado ligger dock högst bland alla USA-delstater och tendensen jämfört med tiden före kommersialiseringen och legaliseringen är kraftigt stigande ungdomsbruk och missbruk. Samma starkt stigande utveckling gäller alla åldrar. Bland 18-25 åringar hade nästan 32 procent använt senaste månaden.¹¹

¹ <http://www.westword.com> 2017-10-13.

² Colorado Department of Revenue och BDS Analytics.

³ Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area: The Legalization of Marijuana in Colorado: The impact. Volume 5. Oct 2017. www.rmhidta.org sid 137.

⁴ Antalet marijuanapatienter steg från 5000 till 117 000 på ett år.

⁵ National Marijuana Initiative - March 2017. Seed to Sale Tracking for Commercial Marijuana

⁶ Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area: The Legalization of Marijuana in Colorado: The impact. Volume 5. Oct 2017.

⁷ Ibid sid 95-98.

⁸ Ibid sid 20.

⁹ Ibid sid 74.

¹⁰ Ibid sid 118.

¹¹ Ibid sid 36 och 56.